

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Riigikantselei
riigikantselei@riigikantselei.ee

Teie 22.06.2026 nr 2-5/26-01311,
RIIGIKOGU/26-0753/-2T

Meie 03.07.2026 nr 8-2/4921

Ettepanek Vabariigi Valitsuse seisukoha kujundamiseks kohtute seaduse muutmise seaduse (riigikaitsekohus) eelnõu (979 SE) kohta

Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 14 lõike 2 punktile 11 ja § 94 lõikele 1 edastas Riigikogu Vabariigi Valitsuse arvamuse saamiseks Riigikogu liikmete Meelis Kiili, Leo Kunnase, Alar Lanemani, Vladimir Arhipovi, Enn Eesmaa, Peeter Tali, Priit Sibula ja Anti Poolametsa 18. juunil 2026 algatatud kohtute seaduse muutmise seaduse (riigikaitsekohus) eelnõu (979 SE). Eelnõu eesmärk on luua kohtute seaduses õiguslik alus Riigikaitsekohtu kui põhiseaduse § 148 lõikes 2 nimetatud erikohtu moodustamiseks.

Justiits- ja Digiministeerium ei toeta eelnõud. Ministeeriumi hinnangul ei ole eelnõus piisavalt põhjendatud vajadust luua olemasoleva kohtusüsteemi kõrvale uus erikohus. Eelnõu seletuskirjast ei selgu veenvalt, millist konkreetset probleemi kehtivas kohtukorralduses kavandata regulatsioon lahendaks ega miks ei oleks võimalik sama eesmärgi saavutada olemasoleva kohtusüsteemi raames. Samuti ei nähtu seletuskirjast, miks ei oleks eesmärgi saavutamiseks piisavad olemasolevate kohtute spetsialiseerumine, kohtunike täiendõpe või muud organisatsioonilised meetmed.

Kehtiv kohtute seadus sisaldab juba kohtukorralduse erisusi erakorralise ja sõjaseisukorra ajal kohtute seaduse 5¹. peatükis. Lisaks näeb seadus ette erinevad mehhanismid kohtusüsteemi töö paindlikuks korraldamiseks, sealhulgas kohtuasjade suunamise teise sama astme kohtusse ning muud õigusemõistmise korrakohast toimimist toetavad meetmed. Seadusandja on seega juba loonud õiguslikud võimalused kohtute tööviime säilitamiseks ja töökoormuse ümberkorraldamiseks erakorralistes olukordades. Eelnõu materjalidest ei nähtu veenvalt, et kriisi- ja sõjaaja õigusemõistmise tagamiseks oleks vajalik luua olemasoleva kohtusüsteemi kõrvale uus erikohus.

Eelnõu tõstatab küsimusi ka kavandatava Riigikaitsekohtu koha ja rolli kohta kohtusüsteemis. Kuigi eelnõu kohaselt tegutseb Riigikaitsekohus esimese astme erikohtuna, on selle pädevus määratletud üksnes üldise pädevusvaldkonna kaudu ning seletuskirja kohaselt tuleb täpsem regulatsioon kujundada tulevikus vastuvõetavate menetlusseadustega. Samuti ei nähtu eelnõust terviklikku lahendust kohtumenetluse ülesehitusele tervikuna, sealhulgas sellele, milline oleks Riigikaitsekohtu suhe kõrgema astme kohtutega, kuidas toimiks kohtulahendite edasikaebamine ning kuidas oleks korraldatud prokuratuuri, uurimisasutuste ja kaitse osalemine nende kohtuasjade menetlemisel, mis kuuluksid Riigikaitsekohtu pädevusse. Samal ajal nähtub seletuskirjast, et Riigikaitsekohtu tegevuseks vajalik menetlusõiguslik raamistik tuleb alles välja töötada.

Eelnõu rakendamise mõju kohtusüsteemile ei ole samuti piisavalt hinnatud. Eelnõu ühe eesmärgina tuuakse välja tavakohtute koormuse vähendamine kriisi- ja sõjaajal, kuid samal ajal nähakse ette, et Riigikaitsekohtu kohtunikud nimetatakse olemasolevate kohtute kohtunike hulgast ning nende

töökoormust tavakohtutes vähendatakse. Seega ei kaasne eelnõuga täiendava kohtunikeressursi loomist, vaid olemasoleva kohtunikeressursi ümberjaotamine.

Justiits- ja Digiministeeriumi hinnangul on eelnõus seatud eesmärgid saavutatavad olemasoleva kohtusüsteemi edasiarendamise kaudu. 02.07.2026 kuulutati välja kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus (kohtumenetluse kiirendamine, 854 SE), millega nähakse ette kohtunike valmisoleku suurendamine erakorralise ja sõjaseisukorra ajaks koolituse ning spetsialiseerumise kaudu. Seadusandja on seega sama eesmärgi saavutamiseks juba pidanud põhjendatuks olemasoleva kohtusüsteemi tugevdamist kohtunike koolituse ja spetsialiseerumise kaudu, mitte uue erikohtu loomist.

Ettepaneku koostamisel on arvestatud ka Kaitseministeeriumi seisukohtadega, milles on samuti juhitud tähelepanu eelnõu rakendamisega seotud praktilistele ja süsteemsetele küsimustele.

Tulenevalt eelnevast teeb Justiits- ja Digiministeerium ettepaneku Vabariigi Valitsusel kohtute seaduse muutmise seaduse (riigikaitsekohus) eelnõu (979 SE) mitte toetada.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Karl-Erik Ansmann 58877900
Karl-Erik.Ansmann@justdigi.ee